

A VÉGREHAJTÁSI ELJÁRÁS SAJÁTOSSÁGAI A SZLOVÁK JOGRENDBEN

SEREGI VILMOS
doktorandusz (SZE ÁJK)

Bevezető gondolatok

Alapjaiban a polgári végrehajtási eljárás szabályait a Polgári Eljárásjogi Kódex tartalmazta, illetve némely végrehajtási eljárásra vonatkozó rendelkezést a mai napig itt találhatunk meg. Gyakorlatilag minden követelménynek megfelelően használható (volt) a jogalkalmazó szervek számára. Azonban a „nagy társadalmi és főleg gazdasági változásnak” (1989-től számított időszaktól egészen napjainkig) már nem tudott eleget tenni, mivel a törvényhozó hatalom nem hozta egyensúlyba a kor társadalmi és főleg gazdasági elvárásaival. Nem volt képes betölteni azt a szerepét, amelyet a felgyorsult gazdasági élet szereplői általt generált bírósági perek megnövekedett száma megkívánt volna. Szükség volt változásra, változtatásra. Ennek megfelelően 1995-ben a törvényhozás megalkotta az új végrehajtási törvényt, vagyis a Végrehajtási Kódexet, amely teljesen új alapokra fektette a polgári végrehajtási eljárás szabályait, és ezzel gyakorlatilag új időszámítás kezdődött a polgári végrehajtási jog történetében. Nem véletlenül nevezem kódexnek, ugyanis nagymennyiségű és pontosan rendszerezett joganyagot hordoz magában, és komoly tartalommal bír, így ez a megnevezés méltán megilleti. Fontos továbbá megemlítenem, hogy a Polgári Eljárásjogi Kódex továbbra is tartalmazta a végrehajtásra vonatkozó szabályokat, tehát ezáltal kialakult a polgári végrehajtási jog dualizmusa, már ami ezt a kezdeti időszakot jellemezte. Ez az állapot egészen 2006-ig tartott, amikor is a végrehajtási eljárás szinte teljesen a Végrehajtási Kódex hatálya alá került, és csak egyetlen esetben, a személyi végrehajtás esetében járt el a bíróság a Polgári Eljárásjogi Kódex rendelkezéseinek megfelelően. Ez a joggyakorlat a mai napig érvényben van. A gyakorlatban azt jelenti, hogy a bíróságok a Polgári Eljárásjogi Kódexet alkalmazzák a végrehajtási eljárás során, a bírósági végrehajtó (exekútor) pedig a

Végrehajtási Kódexet. A kezdeti időszakra jellemző volt a bírósági végrehajtók számának szigorú szabályozása. Minden egyes bírósági körzet a nagyságától függően az Igazságügyi Minisztérium által meghatározott számú végrehajtóval rendelkezett. Ez mára megváltozott, a végrehajtói szakma gyakorlatilag szabad foglalkozássá vált, természetesen a törvény által szigorúan szabályozott keretek között, de erről majd a későbbiekben még szót ejtek.

1. A végrehajtási eljárás sajátosságai 1995-től 1998-ig

A fent említettekre való tekintettel továbbiakban csak a Végrehajtási Kódex által szabályozott eljárással fogok foglalkozni. Ugyanakkor fontosnak tartom bevezetésként röviden ismertetni a bírósági végrehajtási eljárás egyes sajátosságait. A bíróság csak két esetben hajt végre végrehajtást. Ezekben az esetekben a Polgári Eljárásjogi Kódexet alkalmazzák, mint már fent említettem. Az egyik eset amikor személyre szóló végrehajtást kell foganatosítani. Ez azt jelent, hogy kiskorú elhelyezése ügyében dönt a bíróság és a kötelezett fél önszántából nem teljesíti a reá kirótt kötelezettségét, vagyis nem adja át a kiskorút a jogosult fél számára. Ezt az eljárást csak a bíróság hajthatja végre, saját munkatársain keresztül. A másik végrehajtási eljárás anyagi természetű. Ebben az esetben bírósági illetékekről, bíróság által felvett szakértők, tolmácsok, fordítók illetményéről van szó. Ezen eljárások esetében fontos megemlíteni, hogy a bíróságnak van egy fajta mérlegelési jogköre, amely annyi jelenti, hogy vagy saját maga hajtja be a tartozást, vagy átruházza a bírósági végrehajtóra megbízás formájában. Amennyiben átruházza e jogkörét a bírósági végrehajtóra, akkor a végrehajtás módját a bíróság határozza meg, mely kötelező erejű a bírósági végrehajtó számára. Minden egyéb esetben a bírósági végrehajtó jogosult eljárni.

A továbbiakban szólnék a Végrehajtási Kódex egyes sajátosságairól. Csak azokra térnék ki részletesen, amelyek kiemelten figyelmet érdemelnek, mivel dolgozatom terjedelmében nem teszi lehetővé a végrehajtás szabályainak részletes bemutatását.

A Végrehajtási Kódex történeti alapjait körvonalaiban ábrázoltam már a bevezető gondolatokban. Fontosnak tartom kiemelni az egyes módosításokat a kódexen belül, mivel az egész végrehajtási eljárás szempontjából döntő fontosságúak. Maga a Kódex 1995-ben került elfogadásra a Szlovák Nemzeti Tanács által. A maga nemében teljesen új alapokra helyezte a végrehajtási eljárást. A törvényhozó célja az volt, hogy megteremtse a végrehajtási eljárás hatékonyságát, mivel nehézkessé vált a bíróságok által foganatosított eljárások menete.

A gyors gazdasági változások, az üzleti élet felélénkülése nemcsak pozitív változásokat eredményez, hanem egy egész sor negatívumot is. Ilyen például a cégek általi „körbetartozások” megjelenése, de a sor szinte végtelen. Megnövekedett a bírósági perek száma és természetesen ezzel arányosan az ítéletek száma is. De hiába születtek jogerős ítéletek, ha a polgárok jogkövető magatartása szinte teljesen hiányzott. Ez a jelenség főleg a vállalkozói közeget érintette (tisztelet a kivételnek). Érvényt kellett szerezni a jogerős ítéleteknek, ugyanakkor a bírósági végrehajtás nem volt hatékony, a nagy leterheltség, illetve kellő tapasztalattal, iskolai végzettséggel rendelkező munkaerő hiánya miatt. Ezen tények hatására került kidolgozásra, majd elfogadásra az a törvényjavaslat, amely a végrehajtási eljárást hivatott szabályozni és teljesen új alapokra helyezni az egész végrehajtói tevékenységet. 1995-ben megalakult a Végrehajtók Országos Kamarája, melynek alapjait a Végrehajtási Kódex teremtette meg. Kezdeti legfontosabb feladata az volt, hogy biztosítsa közösen az Igazságügy Minisztériummal a Végrehajtói Hivatalok létrejöttét. Minden járásbróság hatásköre alá a lakosok számának arányában rendelt meg határozott számú Végrehajtói Hivalt. Ezen hivatalok felett a megnevezett bíróságok törvényességi felügyeletet gyakoroltak, a hivatalok általános működése felett a Végrehajtók Országos Kamarája gyakorolt felügyeleti jogot. A Végrehajtói Hivatal élén a bírósági végrehajtó állt. Saját belátása szerint a törvényes keretek között irányította a hivatal működését és alkalmazottaival szemben gyakorolta a munkáltatói jogokat. Szabad vállalkozásként működtek az egyes hivatalok. A hivatal létrehozásának egyetlen feltétele a kamarai tagság volt, mivel a kamara szabályozta az irodák pontos számát a bíróságok területi lebontásában. Bírósági végrehajtó csak jogász, jogi egyetemi diplomával rendelkező szlovák állampolgárságú, cselekvőképes és végrehajtói szakvizsgával rendelkező természetes személy lehetett. Alkalmazottak tekintetében saját belátása és természetesen a hivatal anyagi helyzete, illetve a folyamatban lévő ügyek általi leterheltségének megfelelően döntött. Itt érvényesültek a vállalkozási mechanizmus szabályai. Lényeges szempont volt, hogy az iroda produktív legyen, minnél több ügyet tudjon realizálni, mivel a törvényhozó ezzel a célzattal hozta létre a jogszabályi háttérrel. Az iroda törvényes működésének garanciája maga a bírósági végrehajtó személye. Ezt a fontos ténytet biztosította a törvényhozó azzal a célzattal, hogy csak jogász végzettségű személy lehetett bírósági végrehajtó és csak abban az esetben, amennyiben rendelkezett a megfelelő szakvizsgával. A szakvizsga letételét, illetve a további szaktudás szinten tartását a kamara biztosította. Végrehajtói szakvizsgának ismerték el az ügyvédi-, bírói-, közjegyzői- és ügyészi szakvizsgát. Amennyiben a kamarai tagságot kérelmező személy rendelkezett a megfelelő

végzettséggel, szakvizsgával illetve gyakorlattal, amely három év, mint végrehajtó jelölt (vagy egyéb gyakorlat, amely megszerezhető ügyvédi irodában, bíróságon, közjegyzői irodában vagy az ügyészségen, más egyéb helyen végzett gyakorlati időről a kamara döntött) úgy a kamara javaslatára végrehajtóvá nevezte ki az igazságügyminiszter. Ez az eljárási rend volt érvényben egészen 1998-ig. Minden esetben csak a kamara adhatott javaslatot a kinevezésre. Ezen javaslat nélkül senkit nem lehetett bírósági végrehajtóvá kinevezni, mivel a kamara szabályozta a végrehajtók pontos számát.

2. A végrehajtási eljárás sajátosságai 1998-tól napjainkig

1998-ban fontos változásra került sor. Feloldották a bírósági végrehajtók meghatározott számának intézményét. Ez annyit jelent, hogy ma bárki lehet bírósági végrehajtó, aki megfelel a törvény által meghatározott feltételeknek, amelyeket már fentebb említettem. Igaz, hogy a kamarai tagság kötelező, hiszen a felvett kérő személy a kérelmét a kamarába kell, hogy benyújtsa, de amennyiben a kamara nem tesz egy hónapon belül javaslatot a kinevezésre (bármilyen okból), akkor az igazságügyminiszter javaslat nélkül nevezik ki. A kinevezéssel automatikusan elnyeri a kérelmező kamarai tagságát is. Gyakorlatilag a kamarán keresztül történő kinevezés csak formális jelleggel bír. A bírósági végrehajtó státusza, mint olyan teljesen szabad foglalkozássá vált, így valójában egy „magánvállalkozásra” van átruházva komoly állami feladat. A bírósági végrehajtó személye a végrehajtói tevékenysége, eljárása során közfeladatot ellátó személynek minősül, és ennek megfelelően jogi védelemben részesül.

3. Néhány eljárásbeli sajátosság

Mivel maga a végrehajtási eljárás bemutatása egy hosszú és nagy terjedelmű anyagot képez, így csak egy-két alap mozzanatot ragadok ki, magának a végrehajtási eljárásnak kezdeti cselekményeit megcélózva. Az eljárás kétféleképpen indítható meg. Ezek a következők:

a.) Kérelemre – fakultatív eljárás, melynek lényege, hogy bármely személy, aki jogosult az eljárás kezdeményezésére kérelmezheti (saját belátása szerint kérelmezi a végrehajtási eljárás lefolytatását, illetve nem kérelmezi, mivel pl. a kötelezett késve, de teljesítette a kötelezettségét) a végrehajtás megkezdését. Kérelmezheti bármely bírósági végrehajtónál, erre vonatkozóan nincs semmi-

lyen kötöttség. Sőt egyszerre több bírósági végrehajtó felé is fordulhat egyidejűleg a kérelemmel. Ilyen esetben a bíróság csak egy bírósági végrehajtónak ad megbízást, annak, aki elsőként kapta kézhez a kérelmet. A végrehajtási eljárás megkezdésének időpontja az a nap, amikor a végrehajtó kézhez kapta a kérelmet, vagyis a kézbesítés napja. Fontos megjegyezni, hogy magát a végrehajtási tevékenységet a bírósági végrehajtó csak akkor kezdheti meg, amikor kézhez kapja a bírósági megbízást, amelyet a bíróság a kézbesítéstől számítva 15 napon belül ad ki és azonnal kézbesít. A kézbesítés napja a konkrét végrehajtási eljárás gyakorlati megkezdésének időpontja. A bírósági végrehajtó azonnal köteles értesíteni a kötelezettet illetve a jogosultat a végrehajtási eljárás megkezdéséről. Írásban felhívja a kötelezettet, hogy teljesítse önként a kötelezettségét a kézbesítéstől számított 14 napon belül, illetve amennyiben bármilyen ellenvetése van akkor ezen időn belül nyújtson be kifogási indítványt. A kifogási indítványt indokolni kell, enélkül elutasításra kerül. Kifogási indítvány benyújtása esetén a végrehajtó azt köteles megküldeni a végrehajtási bíróság számára, amely felügyeli a végrehajtási eljárás törvényességét. A végrehajtási bíróság nem más, mint az adott körzetet felügyelő járásbíróság. Erre a kézbesítéstől számítva 5 nap áll rendelkezésre. Ezután a végrehajtási bíróság felülbírálja a kifogási indítványt és azt vagy elutasítja, vagy helyt ad, és a végrehajtási eljárást megállítja. Erre 60 nap áll a bíróság rendelkezésére.

b.) *Megbízásra – obligatóris eljárás*, melynek lényege, hogy a megbízást maga a bíróság adja a végrehajtó számára. Ezen eljárás keretében a koncentrált eljárás elve érvényesül, mivel országos szinten csak egyetlen bíróság jogosult ilyen megbízást adni, és ez a Pozsony Kerületi Bíróság, amely gyakorolja az igazságügyi pénztári feladatot országos szinten. Minden esetben bíróságok részére nem megfizetett tartozásokról van szó. Ezen tartozások végrehajtása nem képezik mérlegelés tárgyát, mivel minden esetben az államot érintő tartozásokról van szó, amelyeket hivatalból kell végrehajtani.

4. Záró gondolatok

Dolgozatom nem azt a célt tűzte ki, hogy részletesen bemutassa a végrehajtási eljárás egészének menetét. Erre a feladatra egy dolgozat terjedelme nem elegendő. Céлом az volt, hogy egy rövid képet alkossak magáról a bírósági végrehajtás fogalmáról, rövid történi kialakulásáról, néhány sajátosságának bemutatásáról, és ezért a leíró módszert alkalmaztam. Fontosnak tartottam kiemelni milyen módon ruházta át a végrehajtási eljárást és annak menetét az állam nem

állami, vállalkozásként működő magánszemélyekre. Ezen vállalkozások ily módon lettek részesei az állami feladatot ellátó szervezeteknek. A hivatalok működése egy további dolgozat témája. Úgy gondolom, megéri ezzel a problematikával foglalkozni, mivel tanulmányozásuk során több érdekes és egyben tanulságos visszasság kerül felszínre.